অধ্যায় ৯ ঃ বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্য ঃ *ৰাজপথে ৰিঙিয়ায়-১*

অধ্যায় গাঁথনি

৯.১ উদ্দেশ্য

৯.২ পৰিচয়

৯.৩ বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্য ঃ জীৱন আৰু কৃতি

৯.৪ বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ

৯.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৯.৬ অধিক জানিবলৈ

৯.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

৯.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

৯.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ বিষয়ে চমু পৰিচয় আগবঢ়াব পাৰিব
- এগৰাকী কৃতী ঔপন্যাসিক হিচাপে বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ উপন্যাসসমূহৰ বিষয়ে সামগ্রিক ধাৰণা দিবলৈ সক্ষম হ'ব
- বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্য ৰচনাৰাজিৰ লেখ আগবঢ়াব পাৰিব।

৯.২ পৰিচয়

এইটো 'অসমীয়া উপন্যাস' শীর্ষক পাঠ্যবিষয়ৰ নৱম অধ্যায়। ইয়াত অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত অগ্রণী আসন অধিকাৰ কৰা সাহিত্যিক বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ *ৰাজপথে ৰিঙিয়ায়ৰ* আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে। লগতে ইয়াত তেওঁৰ জীৱন কৃতিৰ লেখৰ লগতে তেওঁ উপন্যাস সৃষ্টিত ফুটি উঠা বৈশিষ্ট্যপূর্ণ দিশসমূহৰ আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

৯.৩ বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্য ঃ জীৱন আৰু কৃতি

যোৰহাট নগৰৰ পৰা প্রায় দহ মাইল দূৰত অৱস্থিত ঢেকিয়াখোৱা গাঁৱৰ নিবাসী শশীধৰ ভট্টাচার্য্যৰ দ্বিতীয় পুত্র বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্য। শশীধৰ ভট্টাচার্য্যৰ কর্মস্থান আছিল শিৱসাগৰৰ চাফ্রাই চাহ বাগিছা। এই বাগিছাতে ১৯২৪ চনৰ ১৪ অক্টোবৰ তাৰিখে আইদেউ ভট্টাচার্য্যৰ গর্ভত বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ জন্ম হয়। তেওঁৰ শিক্ষা জীৱনো আৰম্ভ হয় এই বাগিছাতে। পিছত তেওঁ কাকজান এম ই স্কুলত ভর্তি হয়। কাকজান স্কুলৰ পৰা বৃত্তি লাভ কৰি এম ই পৰীক্ষাত উত্তীর্ণ হৈ যোৰহাট চৰকাৰী হাইস্কুলত নাম লগায়। সেই সময়তে কবি অমূল্য বৰুৱা, মুনীন্দ্র নাৰায়ণ দত্তবৰুৱা,

যতি নাৰায়ণ শৰ্মা, ৰাজেন হাজৰিকা আদি বহুতো যুৱ লেখকৰ লগত বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ পৰিচয় ঘটে। তেওঁলোকৰ সমূহীয়া প্ৰচেষ্টাৰ ফলত জন্ম হ'ল *চেনেহী* নামৰ এখন হাতে লিখা আলোচনী। তাৰ আগতে ভট্টাচাৰ্য্যই চাফ্ৰাই চাহ বাগিছাৰ লগত ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ নামৰ প্ৰথম আখৰবোৰ মিলাই *পূৰবী অৰুণ* নামৰ এখনি হাতে লিখা আলোচনী উলিয়াইছিল।

১৯৪১ চনত যোৰহাট চৰকাৰী হাইস্কুলৰ পৰা বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যই চাৰিটা বিষয়ত লেটাৰ আৰু ষ্টাৰ নম্বৰ লাভ কৰি প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। তাৰ পিছত তেওঁ উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে গুৱাহাটীৰ কটন কলেজত ভৰ্তি হয়। ১৯৪৩ চনত এই কলেজৰ পৰাই আই.এছ.চি. আৰু ১৯৪৫ চনত বি.এছ.চি. পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যই 'জাৰ্নেলিজিম' বিষয়ত স্নাতকোত্তৰ আৰু লগতে আইন বিষয়ত অধ্যয়ন কৰাৰ ইচ্ছাৰে কলিকতালৈ যায়। কলিকতাৰ পৰা প্ৰকাশিত অসমীয়া আলোচনী *বাঁহী*ৰ সহকাৰী সম্পাদক হিচাপে তেওঁ সাংবাদিক জীৱন আৰম্ভ কৰিলে। লগতে হেমেন্দ্ৰ প্ৰসাদ ঘোষৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশিত ইংৰাজী কাকত *এডভান্স*তো কাম কৰিছিল। ১৯৪৬ চনৰ আগষ্ট মাহত কলিকতাত সম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ সূত্ৰপাত হ'ল। এই সংঘৰ্ষত মৃত্যু হোৱা ভট্টাচাৰ্য্যৰ অন্তৰঙ্গ বন্ধু কবি অমূল্য বৰুৱা তেতিয়া কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ইংৰাজী এম এ শ্ৰেণী আৰু আইন কলেজৰ ছাত্ৰ আছিল। তাৰ পিছতেই বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যই কলিকতা এৰি অসমলৈ গুচি আহে।

১৯৪৬ চনত ভট্টাচাৰ্য্যলৈ আহিল তেওঁৰ নগা বন্ধু ৰিচাং কেইচিঙৰ আহ্বান। নগা পৰ্বতৰ উখৰুল হাইস্কুলৰ বাবে এগৰাকী বি.এছ.চি. শিক্ষকৰ প্ৰয়োজন। ফলত ভট্টাচাৰ্য্যই উখৰুল হাইস্কুলত বিজ্ঞান শিক্ষক হিচাপে যোগদান কৰিলে। ইয়াত তেওঁৰ ডেৰ বছৰীয়া কৰ্মজীৱনত নগাসকলৰ জীৱন আৰু সংস্কৃতি নিৰীক্ষণ কৰাৰ সুযোগ লাভ কৰিলে, যাৰ ফলত পৰৱৰ্তী কালত তেওঁ টাংখুল নগাসকলৰ পটভূমিত ৰচনা কৰি উলিয়ালে *ইয়াৰুঙ্গম* নামৰ উপন্যাসখন। এই উপন্যাসখনিৰ বাবেই ভট্টাচাৰ্য্যই ১৯৬১ চনত লাভ কৰিলে সাহিত্য অকাদেমি বঁটা।

১৯৫২ চনত গুৱাহাটীলৈ উভতি আহি বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যই *ৰামধেনু*ৰ সম্পাদনাৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰে। ১৯৬৩ চনলৈ তেওঁ এই আলোচনীখনিক নেতৃত্ব দি অসমৰ এখন আগশাৰীৰ আলোচনী হিচাপে পৰিগণিত কৰায়। ১৯৬৩ চনৰ পৰা তেওঁ *নৱযুগ* সম্পাদনা কৰিবলৈ লয় আৰু ১৯৬৬ চনলৈকে তেওঁ ইয়াৰ দায়িত্বত থাকে।

সাংবাদিকতা আৰু সাহিত্য চৰ্চাৰ মাজতো ভট্টাচাৰ্য্যৰ উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে হাবিয়াস আছিল। ১৯৫৩ চনত তেওঁ প্ৰাইভেটকৈ অসমীয়া বিষয়ত স্নাতকোত্তৰ উপাধি লাভ কৰে। তাৰ পিছত ১৯৭৭ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা পি.এইচ.ডি. উপাধি লাভ কৰে। তেওঁৰ গৱেষণাৰ বিষয় আছিল 'অসমীয়া সাহিত্যত ব্যঙ্গ আৰু হাস্য'। নিষ্ঠা আৰু একাগ্ৰতাৰে উপন্যাস ৰচনাত ব্ৰতী হোৱা অসমীয়া সাহিত্যিকসকলৰ ভিতৰত বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য অন্যতম। সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত ভট্টাচাৰ্য্যৰ বহুমুখী প্ৰতিভাৰ পৰিচয় পোৱা যায়। তেওঁ একাধাৰে কবি, গল্পকাৰ, ঔপন্যাসিক, নাট্যকাৰ, সাংবাদিক, চিন্তাশীল লেখক। সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশলৈ তেওঁ অৱদান আগবঢ়াই থৈ গৈছে যদিও ঔপন্যাসিক হিচাপেহে তেওঁৰ খ্যাতি তথা যশস্যা সৰ্বজনবিদিত।

ঔপন্যাসিক হিচাপে তেওঁ প্ৰতিভাৰ স্বীকৃতি লাভ কৰে ১৯৬১ চনত সাহিত্য অকাদেমি বঁটাৰ যোগেদি। উল্লেখযোগ্য যে বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যই ১৯৭৯ চনত *মৃত্যুঞ্জয়* উপন্যাসৰ বাবে 'জ্ঞানপীঠ বঁটা' লাভ কৰে। বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যই গল্পকাৰ আৰু কবি হিচাপেহে সাহিত্যিক জীৱন আৰম্ভ কৰিছিল। বিংশ শতিকাৰ ষষ্ঠ দশকৰ মাজভাগতহে তেওঁ উপন্যাসৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰৱেশ কৰে। *ৰাজপথে ৰিঙিয়ায়* তেওঁৰ প্ৰথম উপন্যাস। এখন শ্ৰেণী বৈষম্যহীন, শোষণমুক্ত সাম্যবাদী সমাজৰ আদৰ্শ আগত ৰাখি বিপ্লৱী মনোভাৱ আৰু নিষ্পেষিত দুৰ্বলৰ প্ৰতি সহানুভূতিশীল দৃষ্টিভংগীৰে এই উপন্যাসখনি ৰচনা কৰিছে। প্ৰথম উপন্যাস *ৰাজপথে ৰিঙিয়ায়*ত অংকুৰিত হোৱা ভট্টাচার্য্যৰ প্ৰতিভা তেওঁৰ পিছৰ উপন্যাসবোৰত বিকশিত হৈছে। প্ৰথম উপন্যাস হিচাপে *ৰাজপথে ৰিঙিয়ায়* কিমানখিনি কৃতকার্য হৈছে সেই কথা এই অধ্যায়টিৰ যোগেদি জানিব পাৰিব। ১৯৮৩ চনত তেওঁ বঙাইগাঁৱত অনুষ্ঠিত অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি হিচাপে নির্বাচিত হয়।

বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্য ভালেমান সর্বভাৰতীয় অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত আছিল। তেওঁ ভাৰতীয় লেখক সংস্থাৰ সভাপতি, এলাহাবাদ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ 'ইনষ্টিটিউত অৱ গান্ধীয়ান থট এণ্ড পীচ ষ্টাডিছ'ৰ আজীৱন সদস্য, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ মনোনীত সদস্য, আঞ্চলিক গৱেষণা উপদেষ্টা পৰিষদৰ সদস্য, 'মেন এণ্ড ডেভেলপ্‌মেণ্ট'ৰ সম্পাদনা উপদেষ্টা পৰিষদৰ সদস্য, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ হৈ বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ সমিতিৰ সদস্য, নেচনেল জুৰিৰ সদস্য, ভাৰতীয় আন্তর্জাতিক কেন্দ্ৰৰ সদস্য, ভাৰতীয় লেখক সঁজাতি দলৰ নেতা হিচাপে ৰুছ দেশ ভ্ৰমণ, ৰাজা ৰামমোহন ৰায় ফাউণ্ডেচনৰ সভ্য আদি। তদুপৰি ১৯৮৮ চনত ভট্টাচার্য্য সাহিত্য-অকাদেমিৰ সভাপতি পদৰ বাবে নির্বাচিত হয়।

এই গৰাকী প্ৰথিতযশা সাহিত্যিকৰ ১৯৯৭ চনৰ ৬ আগষ্ট তাৰিখে পৰলোকপ্ৰাপ্তি ঘটে।

অসমীয়া ভাষা সাহিত্যলৈ বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ অৰিহণা ব্যাপক। তাৰ জ্বলন্ত স্বাক্ষৰ বহন কৰিছে তেওঁ ৰচিত কবিতা, নাটক, চুটিগল্প, উপন্যাস, প্ৰবন্ধ আদিৰ দীঘল তালিকাই। তেওঁ একাধাৰে কবি, গল্পকাৰ, ঔপন্যাসিক, নাট্যকাৰ, প্ৰৱন্ধকাৰ, সমালোচক। কবিতা ৰচনাৰে বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যই সাহিত্য জীৱনৰ পাতনি মেলিছিল। মুক্তক ছন্দ বা আধুনিক কবিতাৰ আন্দোলনত বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ বিশেষ স্থান আছে। 'বিষ্ণু ৰাভা এতিয়া কিমান ৰাতি' তেওঁৰ এটি সার্থক তথা জনপ্ৰিয় কবিতা। *ৰামধেনু* আলোচনী পাতত বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ কবি প্ৰতিভাৰ প্ৰকৃত পৰিচয় পোৱা যায়। 'নামহীন', 'অর্ঘ', 'শ্বিলঙৰ ৰাতিপুৱা', 'আফ্রিকা' 'শঙ্কৰদেৱ' 'নাগিনীৰ চিঠি', 'আত্মজ্ঞান' আদি তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য কবিতা। এওঁৰ কবিতাৰ বিষয়ে মন্তব্য দি হোমেন বৰগোহাঞিয়ে কৈছে—"ৰচনা তাকৰ হোৱা সত্ত্বেও তেওঁৰ কবিতাত প্ৰকৃতি কবি-মানসৰ জেউতি আছে। ছন্দৰ সাৱলীলতা, দৃষ্টিভংগীৰ স্বচ্ছতা— বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ কবিতাৰ ঘাই গুণ।"

নাট্যকাৰ হিচাপেও বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ সফলতা অনস্বীকার্য। ১৯৪৬ চনত কলিকতা অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰৰপৰা প্ৰচাৰ হোৱা *বলিয়া বৰাগীৰে* তেওঁ নাট্যজীৱনৰ পাতনি মেলে। তাৰ পিছত তেওঁ ভালে সংখ্যক অনাতাঁৰ নাটক ৰচনা কৰে। তাৰে ভিতৰত কেইখনমান অনাতাঁৰ নাটক হ'ল— *জোনালী, শকুন্তলা, ভাৰতী, যজ্ঞ, মুক্তি, শতঘ্নী, মুখা, অহল্যা* আদি। ফৰাচী নাট্যকাৰ মলিয়েৰ *Turtuffe* নাটকখনি তেওঁ *ব্ৰহ্মচাৰী* নামেৰে অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰে।

গল্পকাৰ হিচাপেও ভট্টাচার্য্যৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসত বিশেষ স্থান আছে। যোৰহাট হাইস্কুলৰ আলোচনী *জেউতি*ত তেওঁৰ প্ৰথম গল্প 'মাহী আইৰ সাদৰ' প্ৰকাশ পায় ১৯৩৮ চনত। তাৰ পাছত কটন কলেজৰ মুখপত্ৰ *কটনিয়ান*ত তেওঁৰ চুটিগল্প 'মৰহি পৰা জীৱন' (১৯৪১) প্ৰকাশিত হয়। এই গল্পটোৰ বাবেই তেওঁ কলেজৰ সুকুমাৰ কলা বিষয়ৰ প্ৰতিযোগিতাত প্ৰথম পুৰস্কাৰো লাভ কৰিছিল। সেই সময়ৰে পৰা তেওঁ প্ৰায়বোৰ আলোচনীতে নিয়মিতভাৱে গল্প ৰচনা কৰি আহিছে। *কলং আজিও বয়* (১৯২৬) আৰু *সাতসৰী* (১৯৬৩) ভট্টাচার্য্যৰ দুখন গল্প সঙ্কলন। 'মাকনৰ গোঁসাই', 'কলং আজিও বয়', 'চিৰলা আৰু চিন্দুইন', 'ললিতা মাহী', 'মিঞা মনচুৰ', 'এজনী জাপানী ছোৱালী', 'পখিলাই পাখি সলায়' আদি ভট্টাচার্য্যৰ বহু পঠিত জনপ্ৰিয় চুটিগল্প।

অনুবাদ সাহিত্যতো ভট্টাচার্য্যৰ অৰিহণা লেখত ল'বলগীয়া। আৰ্নেষ্ট হেমিংৱেৰ *ফৰ হুম দা বে'ল টলচ* উপন্যাসখনি তেওঁ *দেৱ দুন্দুভি বাজে কাৰ বাবে* নাম দি অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰে। তদুপৰি শৰৎ চন্দ্ৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ *পৰিণীতা*, ডি. ডি. কৌশাম্বীৰ *ভাৰতৰ ইতিহাস*, ৰবীন্দ্ৰনাথৰ *একুৰি এটা চুটিগল্প, কাজী নজৰুল ইছলাম* আদি তেওঁ অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰে। আন আন ৰচনাৰ ভিতৰত আছে *ডেৰশ বছৰীয়া অসমীয়া সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি, শ্ৰীঅৰবিন্দ, ঈশ্বৰচন্দ্ৰ বিদ্যাসাগৰ, ভাৰতৰ নৱজাগৰণ* আদি। ৰাছিয়া ভ্ৰমণৰ অভিজ্ঞতাৰ ভিত্তিত ৰচনা কৰা *সীমাই আমনি কৰে* তেওঁৰ ভ্ৰমণ কাহিনী।

সাহিত্যৰ অন্যান্য দিশলৈ অৱদান আগবঢ়ালেও ভট্টাচার্য্যৰ কৃতিত্ব আৰু যশস্যা ঔপন্যাসিক হিচাপেহে। তেওঁৰ উপন্যাসমূহ এনে ধৰণৰ— *ৰাজপথে ৰিঙিয়ায়* (১৯৫৫), *ইয়াৰুঙ্গম* (১৯৬০), *আই* (১৬৬০), *শতঘ্নী* (১৯৬৫), *নষ্টচন্দ্ৰ* (১৯৬৮), *ভাৰতী* (১৯৬৯) *প্ৰতিপদ* (১৯৭০), *মৃত্যুঞ্জয়* (১৯৭০), *চিনাকি সুঁতি* (১৯৭১), *অগ্নিগড়* (১৯৭১) *কবৰ আৰু ফুল* (১৯৭২), *পৰিব্ৰাজক* (১৯৭২), *বল্লৰী* (১৯৭৩), *এটি নিশা* (১৯৭৩) *টৰ আৰু ইডা* (১৯৭৩), *ডাইনী* (১৯৭৬), *ৰঙামেঘ* (১৯৭৬), *শৰত কোঁৰৰ* (১৯৭৮) *মুনিচুনিৰ পোহৰ* (১৯৭৯), *কালৰ হুমুনিয়াহ* (১৯৮২), *ফুল কোঁৰৰৰ পখী ঘোঁৰা* (১৯৮৮), *প্ৰেম আৰু মৃত্যু* (১৯৯১) আৰু *বুঢ়ী আইৰ পুৰাণ*।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ জীৱন আৰু সৃষ্টিশীল কৰ্মৰাজিৰ বিষয়ে এটি টোকা প্ৰস্তুত কৰক।

(১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

৯.৪ বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ

- এগৰাকী দায়বদ্ধ লেখক হিচাপে বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যই সমাজৰ কল্যাণ আৰু আৰ্ত-নিপীড়িত জনতাৰ মঙ্গলৰ কথা চিন্তা কৰিছিল। সমাজ জীৱনৰ সৰ্বনিম্ন জখলাডালত অৱস্থান কৰা সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীটোৱে যুগ যুগ ধৰি লাঞ্ছনা আৰু বঞ্চনাৰ সাক্ষী হৈ আহিছে।

কিন্তু সময় সদায় একেদৰে নাথাকে। অর্থনৈতিক শোষণ আৰু সামাজিক অবিচাৰৰ বিৰুদ্ধে নিপীড়িত শ্রেণীটো জাগ্রত হয়। *প্রতিপদ* উপন্যাসত চিত্রিত হোৱা বনুৱা বিদ্রোহে তাৰেই ইঙ্গিত বহন কৰিছে।

- ঔপন্যাসিক বীৰেন্দ্র কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ ৰচনাত দেশৰ ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতিয়ে ভুমুকি মৰা পৰিলক্ষিত হয়। সমাজ জীৱনৰ পৰা তাৰ ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতিক পৃথককৈ চাব নোৱাৰি। সমাজ জীৱনক সূক্ষ্মভাৱে পর্যবেক্ষণ কৰা ঔপন্যাসিক গৰাকীয়ে তেওঁৰ ভালেকেইখন উপন্যাসত সমাজ জীৱন আৰু ৰাজনীতিৰ মাজত থকা সেই সম্পর্কৰ কথা উত্থাপন কৰিছে। কেৱল উত্থাপন কৰাতেই ক্ষান্ত নাথাকি তেওঁ সেই সম্পর্ক বিশ্লেষণ কৰিছে। তেওঁৰ *মৃত্যুঞ্জয়, ইয়াৰুঈঙ্গম, শতঘ্নী* আদিত সমাজ আৰু ৰাজনীতিৰ মাজত থকা সেই সম্পর্ক আৰু সম্পর্কৰ লগত জড়িত সংঘাত মনোজ্ঞভাৱে উপস্থাপন কৰা হৈছে।
- ঔপন্যাসিক ভট্টাচার্য্য মানবতাবাদী চিন্তাধাৰাৰ দ্বাৰা উদ্বুদ্ধ। তেওঁৰ উপন্যাসত স্থান পোৱা নৰ-নাৰীসমূহ বাস্তৱ জীৱনৰ ধূলি-মাকতিৰে ধূসৰিত জীৱন্ত চৰিত্র। তেওঁৰ ওজস্বী কাপত সিবিলাক চৰিত্রই প্রাণ পাই উঠিছে। সেয়া *ইয়াৰুঈঙ্গমৰ* চাৰেংলাই হওক বা *প্রতিপদৰ* ধর্মঘটকাৰী কর্মীবৃন্দ অথবা মৃত্যুঞ্জয়ৰ মহদা গোঁসাই হওক। সকলোৰে জীৱনত এক ব্যাখ্যাহীন শূন্যতাবোধে ক্রিয়া কৰিছে। জীৱনৰ সেই অপূর্ণতাৰ উৎস সন্ধান কৰি জীৱনক পৰিপূর্ণ কৰিবলৈ যেন সকলোৱে অন্তহীন প্রয়াসত মনোনিবেশ কৰিছে।
- ব্যক্তি জীৱনৰ সেই অপূর্ণতাৰ পৰা পৰিত্রাণ পাবলৈ তেজ মঙহৰ শৰীৰধাৰী মানুহৰ চিৰন্তন প্রয়াস তেওঁৰ উপন্যাসৰ পাতে পাতে বিৰাজমান। জীৱনৰ এই বিশেষ দিশটোৰ লগতে নৰ-নাৰীৰ সম্পর্কৰ বৈচিত্র্যপূর্ণ দিশটোও বীৰেন্দ্র কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ উপন্যাসৰ এটা আকর্ষণীয় দিশ। তেওঁৰ মনস্তাত্ত্বিক উপন্যাস *নষ্ট চন্দ্রত* নৰ-নাৰীৰ সম্পর্কৰ সূক্ষ্ম অথচ জটিল দিশ এটা প্রদর্শন কৰিবলৈ প্রয়াস কৰা হৈছে।
- ঔপন্যাসিক গৰাকী সাম্যবাদী চিন্তাৰ দ্বাৰা প্রভাৱিত। তেওঁৰ ৰাজনৈতিক ধাৰাৰ উপন্যাসকেইখনেই হওক বা আন উপন্যাস কেইখনতেই হওক, সকলোতে সমাজৰ তথাকথিত নিম্ন স্তৰত থকা জনসমূহৰ প্রতি অনুকম্পাৰ ভাব পৰিলক্ষিত হয়। সমাজৰ ভাগ্যবান শ্রেণীটোৰ নিচিনাকৈ সেই শ্রেণীটোৱেও যাতে সমাজত মূৰ তুলি জীয়াই থাকিব পাৰে, তাৰ বাবে ঔপন্যাসিক যত্নপৰ। অন্তঃসলিলা ফল্গুধাৰাৰ দৰে তেওঁৰ সেই সাম্যবাদী চিন্তা তেওঁৰ প্রত্যেকখন উপন্যাসতে বিৰাজমান।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ২ ঃ বীৰেন্দ্র কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ উপন্যাসৰাজিত প্রকাশ পোৱা সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ উল্লেখ কৰক।

(১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

চিন্তা-চর্চা কৰক-৯.১

বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ উপন্যাসত সমসাময়িক সমাজ জীৱনৰ আৰু ব্যক্তি জীৱনৰ মাজত থকা সংঘাত কিদৰে ৰূপায়িত হৈছে আলোচনা আগবঢ়াওক।

৯.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- এই অধ্যায়টোৰ অধ্যয়নৰ মাজেদি অসমীয়া সাহিত্যৰ এগৰাকী উল্লেখযোগ্য সাহিত্যিক বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ জীৱন লেখৰ পৰিচয় লাভ কৰিলোঁ।
- কথা-সাহিত্য, সম্পাদনা আৰু সাহিত্য সমালোচনাৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁ অসমীয়া সাহিত্যলৈ আগবঢ়োৱা অৰিহণাৰ কথা এই পাঠৰ অধ্যয়নৰ মাজেদি জানিব পৰা গ'ল।
- বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ উপন্যাস সৃষ্টিৰ মাজেদি ফুটি উঠা বৈশিষ্ট্যসমূহৰ সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিলে।

৯.৬ অধিক জানিবলৈ

১) কটকী, প্ৰফুল্ল (১৯৯৫); *স্বৰাজোত্তৰ অসমীয়া উপন্যাস সমীক্ষা*; গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্ৰেৰী।

২) খাউণ্ড, মলয়া (১৯৯৬); *বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্য আৰু তেওঁৰ উপন্যাস*; গুৱাহাটী ঃ সাহিত্য প্ৰকাশ।

৩) ঠাকুৰ, নগেন (সম্পা.) (২০০০); *এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস*; গুৱাহাটী ঃ জ্যোতি প্ৰকাশন।

৪) দাস, শোণিত বিজয় আৰু বায়ন, মুনিন (সম্পা.) (২০০৬); *কথা ৰৈণ্য ১০০*; গুৱাহাটী ঃ কথা প্ৰকাশন।

৫) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা*; গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

৬) ভৰালী, শৈলেন (২০০৪); *মাধৱ কন্দলিৰ পৰা মামণি গোস্বামীলৈ*, গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

৭) শৰ্মা, গোবিন্দ প্ৰসাদ (১৯৯৫); *উপন্যাস আৰু অসমীয়া উপন্যাস*; গুৱাহাটী ঃ ষ্টুডেণ্টছ ষ্টোৰ্ছ।

৮) শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত*; গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ।

৯) শৰ্মা, সত্যেন্দ্রনাথ (২০০৭); *অসমীয়া উপন্যাসৰ গতিধাৰা*; গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্রকাশ।

৯.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ বীৰেন্দ্র কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ জীৱনৰ চমু পৰিচয়... ...শিক্ষা-দীক্ষা, তেওঁৰ কর্ম জীৱন... ...লাভ কৰা বঁটাসমূহ... ...তেওঁ জড়িত হৈ থকা অনুষ্ঠানৰ চমু উল্লেখসহ তেওঁৰ কৃতিসমূহৰ নিচেই চমু মূল্যায়ন।

২নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ উপন্যাসিক বীৰেন্দ্র কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ চমু পৰিচয়... ...তেওঁ ৰচনা কৰা উপন্যাসকেইখনৰ নাম... ...উপন্যাসকেইখনৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য।

৯.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ বীৰেন্দ্র কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ জীৱন আৰু কর্মক্ষেত্রৰ বিষয়ে বিৱৰণ আগবঢ়াওঁক।

প্রশ্ন ২ ঃ বীৰেন্দ্র কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ অসমীয়া সাহিত্য জীৱনৰ কৃতি আৰু বঁটাসমূহৰ বিষয়ে লিখক।

প্রশ্ন ৩ ঃ বীৰেন্দ্র কুমাৰ ভট্টাচার্য্যৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰক।

*** ***** ***